

Բ. ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 6 (18)

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1927

ՀԱՐՍ ՈՒ ԿԵՍՈՒՐ ԻՆՉՈՒ ԿԸ ԿՈՈՒԻՆ

Վերջերս, Ֆրանսայի մէջ, կեսուր մը (*) ատրճանակով իր հարսը սպաննեց: Դատաւարութեան ընթացքին ամենայն պաշարիւնութեամբ խոստովանեցաւ իր ոճիրը, որպէս թէ բնական պատիժ մը տուած ըլլար իր զոհին և անտարբերութեամբ լսեց իր մահուան վրձնոր: Անկցնեմ թէ հարսը օրինակելի բնաւորութիւն մը ունէր և կեսուրը ոճիրը գործած էր հոգեհախտարանական տարօրինակ նոպայի մը մէջ:

Եթէ ամէն կեսուր իր հարսը չի սպաններ, եթէ ոճիրը հազուադէպ է, անոր ամբիժ տուող կիրքը, հոգեկան վիճակը, սովորական է: Հարս ու կեսուրի միջեւ հակամարտութիւնը, մարդկային հոգին աշխարհի ամէնէն խոր և ծանր կոնֆլիկտներէն մէկն է, որ աշխարհի ըստեղծագործութեանն ի վեր գոյութիւն ունի:

Ինչո՞ւ այս հակամարտութիւնը, ինչո՞ւ հարս ու կեսուր միշտ կր կուին (բացառութիւններ չառ կան) կամ առնուազն միշտ անհամաձայն են:

Անմիջապէս երկուստեք պատասխանները կը տեղան:

Կր լսեմ արգի հարսերը, ոչ ամէնքը, որոնք իրենք զիրենք կեսուրներու յախտեանական զոհերը կը ներկայացնեն: Կեսուրները «չար են, նախանձոտ են, անտանջիլի բնաւորութիւն ունին», եւայլն:

(*) Տիկին Լըֆելիթի ծանօթ պարագան է, որ այնքան բուռն վիճարանումեանց տեղի տուաւ նշանաւոր հոգեախտարաններու միջեւ և որուն արմիւ հրատապ հանգամանք ստացաւ հարս ու կեսուրի յարաբերումներու յախտեանական խնդիրը, խնդիր մը, զոր ուսումնասիրելիս նաեւ վիպագիրները, մամուլագրողները, Զրանտա Մօրիաց, իր «Ժնիմբիլ» վեպին մէջ:

Իսկ կեսուրները, ոչ ամէնքը, կը փութան ամէն յանցանք բեռնել հարսերուն, «այդ նորեկներուն» վրայ, որոնք կուգան մէկ օրէն միւսը գրաւել տարիներու ընթացքին ահագին զոհողութիւններով և գուրգուրանքով մեծցուցած իրենց «աւալանի պէս տղան», իրենց «սրտին հատորը», եւայլն:

Դատաւոր մը չեմ, հետեւաբար չպիտի գտնեմ ո՛չ հարսերը և ո՛չ կեսուրները, մանաւանդ որ մտադրութիւն ալ չունիմ ոչ հարսերուն հետ թշնամանալ և ոչ ալ կեսուրներուն շանթերը վրաս հրաւիրել: Այլ իբրեւ բժիշկ, պիտի ֆանսմ փնտռել հարսերու և կեսուրներու հակամարտութեան հոգեբանական, կամ աւելի ճիշդ, բնախօսական պատճառները և՛ դարման մը յանձնարարել:

Հոս վայրկեան մը կանգ կ'առնեմ և կը տեսնեմ, որ յառաջացեր եմ բաւական լարծուն գեանի մը վրայ, ուր կարելի է դիւրաւ սայթաքել այս կամ այն կողմ, այս կնճառտ խնդրին վիճաբանութեան առթիւ: Ահա թէ ինչո՛ւ ինծի օգնութեան պիտի կանչեմ կնոջ հոգիին, մարմինին և մանաւանդ բնախօսութեան մասին արդի ուսումնասիրութիւնները և տուեալները:

* * *

Ծանօթ գրող Ճինա Լօմպրօզօ, կին մը, լաւ ուսումնասիրած է կնոջ հոգին, նկարագիրը, բնաւորութիւնը իր ամէն յատկութիւններով և թերութիւններով:

Յատկութիւնները.— Ժրաջանութիւն, եռանդ, ուրիշին նուիրուելու շնչոտուած ձգտում մը և սիրելու բուռն ցանկութիւն մը, սէր մը, որ այլամեծ ու բացարձակ է:

Թերութիւնները.— կռուազանութիւն, կամ աւելի ճիշդ հակաճառելու, վիճելու ձգտում մը, կրքոտութիւն, դիւրագգածութիւն, յամառութիւն, կողմնակայութիւն, անհանդուրժող ոգի, մէկ խօսքով՝ տիրապետական ոգի մը, մանաւանդ երբ սէրը խնդրոյ առարկայ է:

Կանացի այս նկարագիրը, իր յատկութիւններով և թերութիւններով, ամէնուն քով՝ նոյնաման է, աւելի կամ նուազ շնչոտուած, համաձայն իւրաքանչիւրին խառնուածքին: Ասկէ զատ, կանացի նկարագրին հիմնական յատկանիշը՝ ծայրայեղութիւնն է, ըստ Ճինա Լօմպրօզօյի. այսինքն կինը ծայրայեղութիւններու կը տանի թէ իր յատկութիւնները և թէ իր թերութիւնները:

Արդ՝ նման երկու շնչոտուած նկարագիրներու միջեւ հակամարտութիւնը անխուսափելի է և երբ չիման մէջ մտնեն, անտարակոյս արդիւնքը կ'ըլլայ կռիւ կամ առնուազն մշտատեւ անհամաձայնութիւն: Այս՝ կիներուն յատուկ ընդհանուր երեւոյթ է: «Պաղաղութիւնը և համաձայնութիւնը ալ աւելի կը տիրեն այն ընտանիքներուն մէջ՝ ուր այրերը բազմաթիւ են, քան անոնց մէջ՝ ուր կիները մեծամասնութիւն կը կազմեն»: Ես չեմ ըսողը, այլ կին մը՝ Ճինա Լօմպրօզօ: Այս երեւոյթը կարելի է բացատրել անով, որ եթէ

կիրնր յաճախ տեղի կուտայ այր մարդուն ու կը թողու որ քիչ շատ առաւելութիւն մը, իշխանութիւն մը ձեռք բերէ իր վրայ, ան երբեք այդ թոյլ չի տար ուրիշ կնոջ մը, նոյնիսկ եթէ ան իր ամուսնոյն մայրն է: Մանաւանդ որ այս պարսկացին հակամարտութիւնը աւելի սուր հանգամանք մը կը ստանայ, միեւնոյն այր մարդուն համար երկու սէրերու բախումով:

Անմիջապէս դիտել պիտի տեսք թէ ինչո՞ւ պէտք է բաղխին երկու տարբեր սէրեր, ինչպէս են մայրական և կնոջական սէրերը, մանաւանդ որ յաճախ մայրը՝ իր զաւակը և կամ կիրնը՝ իր ամուսինը չի սիրեր:

Հոս գետինը աւելի լայնուն կը դառնայ, բայց քանանք բացատրել, օգնութեան կանչելով կնոջ բնախօսութիւնը և հոգեվերլուծումը:

Մարդկային մեքենան, անոր զանազան մասերը և այս վերջիններուն գործունէութիւնը, շատ մօտէն կը ճանչնանք, գէթ այնքան որքան թոյլ կուտան մեր աչքերը, մանրադէտը, զանազան գործիքներ, կենսաբանական քիմիան եւն— Այսուհանգերձ դեռ շատ քիչ բան գիտենք կեանքի հիմնական զազտնիքի, հոգիի և մարմնի սերտ յարաբերութիւններու մասին: Հազիւ թէ կարելի եղած է վարագոյրին մէկ ծայրը քիչ մը վերցնել:

Բայց այդքանն իսկ թոյլ կուտայ հաստատել որ մտային և հոգեկան բոլոր արտայայտութիւնները, մեր նկարագիրն ու բնաւորութիւնը, արդիւնք են մեր ֆիզիքական կազմուածքին ու բնախօսական գործունէութեան և սերտ կապ ունին անոնց կրած փոփոխութիւններուն հետ: Հետզհետէ կուզանք այն համոզման, որ եթէ մենք բարի ենք կամ չար, կրքոտ ենք կամ հանգարտ, խելացի ենք կամ տխմար, զուարթ ենք կամ տխուր, համարձակ ենք կամ երկչոտ, զօրեղ կամք ունինք կամ թոյլ, եւն, պատասխանատուն մենք չենք, մեր գիտակից եւր չէ, այլ մեր կազմուածքը, խառնուածքը և բնախօսութիւնը. եւ թէ մենք գրեթէ ազատ չենք ընտրելու լաւագոյն բնաւորութիւնը և նկարագիրը: Ազատ չենք՝ որովհետեւ մեր գիտակից տկար աշխարհին ներքեւ կայ անգիտակից կամ ենթագիտակից բայց հզօր կենդանական կեանքը, որուն բնախօսական հակազդեցութիւններն ու ձգտումները, իրենց զօրութիւնը կը գնեն մեր մըտաւոր և հոգեկան կեանքի բոլոր արտայայտութիւններուն վրայ և ուղղութիւն կուտան անոնց, իսկ մեր գիտակից եւր բաղդատաբար չնչին թափով մը միայն կրնայ հակազդել:

Այս տեսակետէն կարեւորագոյն և յաճախ վճռական դեր կը կատարեն մեր ծննդական գործարանները: Անոնց ազդեցութիւնը մանաւորաբար չեշտուած է կնոջ վրայ:

(Շարունակելի)

ԲԺ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ